

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk Maanedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

1. *Peter Schindler*: Det yndige Land.
2. *Chr. G. Vibe*: Jordsand.
3. *Skat Hoffmeyer*: En interessant Beliggenhed for Zoogeografien.
4. *J. Hansen*: En Degne-Vokation fra 1767 (1712).

Sønderjyllands Kreditforening

Telf. 398 Haderslev Telf. 399

Den vest-og sønderjydske Kreditforening

Jydsk Telefon 16 Ringkøbing Stats Telefon 13
Udlaan i 3/2 pCt.s, 4 pCt.s (amort. 110), 4 1/2 pCt.s og
5 pCt.s Kasseoblig. Umyndiges og offentl. Stiftelsers
Midler kan iflg. Lov anbringes i Foren. Kasseoblig.

Ejere af Kasseobligationer kan vederlagsfrit faa disse indkrevet
og optværet i Foreningen, dog ikke mindre Beløb end 10,000 Kr.

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

HANS DAU

Møbelsnedkeri — Antikviteter
Stilfuld Restaurering af gamle
Snedker- og Billedskærerarbejder

Ribe

ODENSE MARCIPANFABRIK

(Indeh.: L. Thobo-Carlson)

Etabl. 1909

Højskolehjemmets Hotel

Banépladsen - SVENDBORG - Telf. 753

Absolut Byens bedste Hotel og Madsted
Man føler sig hjemme her.

Vejen Trælasthandel A/s

leverer alt i Trælast, Krydsfiner, amerik. Eg „Insulite“
og andre Bygningsartikler

Eget Savværk, Pakkassfabrik, dansk Gran og Eg,
samt Stoletræ

VEJEN TRÆLASTHANDEL A/S. Telef. 47

„BORREHUS“ HUSHOLDNINGSSKOLE

KOLDING (med Barneplejeafdeling)

Nye Kursus begynder 3. Novbr. og 3. Maj.

Amtsunderstøttelse kan søges inden 1. Juli og 1. Januar.

Skoleplan og nærmere Oplysninger sendes.

Kirsten Simonsen.

AKTIESELSKABET

SVENDBORG ØXENBJERG DAMPMØLLE

Telegramadresse: ØXENBJERGMØLLE

Telefon Nr. 11 & 611

Statstelefon Nr. 25

SVENDBORG

Forlang

Mogensen & Dessau's

Vasketoffer, Hvidevarer,
Sengeartikler, Floneller
hos. deres Manufakturhandler.

Garanteret

sol- og vaskeægte Farver.

Bemærk

det plomberede Garantimærke.

Vælg det bedste —
det gør vi.

P. A. Pedersen

Ingeniør, cand. polyt. M Ing. F.

Gyldenløvesgade 11, København V

Projekterer kontrollerer

Elektricitetsværker, Høj- og

Lavspændingsanlæg,

Vandværker og Badeanstalter

Hotel Skandinavien

AARHUS

Telefon: Aarhus 1 og 2
Statstelefon 1

I. Klasses jydsk Hotel

Vamdrup Metormølle

BRØDFABRIK

J. Aakjær.

Telefon 210.

Brødr. Mæhl

Engelsk Skræderi

SILKEGADE 13

Hj. af Pilestræde

Central 2195

Jakkekledninger
i bedste engelske Stoffer
leveres:

i vort sædvanlige Haand-
skræderi:

Netto Kr. 186 — Kr. 196

i prima Konfektion efter
Maal med prima Udstyr:

Netto Kr. 118 — Kr. 128

DET YNDIGE LAND

AF PETER SCHINDLER.

Jeg tror ikke, at »der er skønnest i Danmark«, men jeg tror, at Danmark er »et yndigt Land« frem for andre. Og jeg har prøvet at motivere denne min Tro for mig selv, medens jeg rejste hjem gennem Italien, Svejts og Tyskland. Uden rationel Motivering er Fædrelandskærlighed nemlig blot sentimentalt Fødelanderi eller udvidet Hovmod — motiveret og analyseret, er det en Overbevisning, som gør taknemlig.

Hvori bestaar saa de dybe Forskelle mellem vort og de nævnte andre Lande — og hvilke af disse Forskelle er Fortrin?

L a n d s k a b e t er vel det, der mest springer i Øjnene. Italiens Bjerger og Bjerghæld, som Bonden maa fravryste det karrige Korn paa de skraa Marker, der maa bearbejdes med Hakken. Tysklands Skove og minesprængte Bjerger. Svejts' altfor overvældende Herlighed. Danmarks Mildhed og Ynde og gode Grokraft.

Italien er blaat, naar man ser ud over Landskabet; Svejts er graat, sort og grønt; Tyskland er gyldent og sort — Danmark er grønt. Italien er tørt, Svejts fuldt af Fosser og af iskold Sne, Tyskland samler sit Vand i Floder — men Danmark er fugtigt og saftigt, ikke blot i Sætere og Græsgange eller paa Sletter, klemt ind mellem Bjerger, men over det hele; Væden staar i Jorden og staar op i Mark og Skov og Have og gør dem saftige og frodige.

Naar Toget endelig gjorde sig fri af Tunnelernes sorte Mørke, laa Appeninerne under os med Skove af ægte Kastanje, Laurbær og Steneg, dryssede med Solens Guldstøv; Svejts har sine Skove som et Bælte paa Bjerget over Sæteren, men under Sneen; i Tyskland staar Naaleskovene stille i den fredelige Aften, hvor Solfaldet gløder paa Stammerne, og Skyggerne falder dystre og dunkle og indbyder til svale Vandringer. Men i Danmark ligger Skoven spredt, lidt Træer

hist og her, Lunde og Smaaskove, saa hvert Sogn faar sin Skov — og Skoven er lys og aaben, med levende Bund og gyldne Solstrefj.

Sten og Sten op igennem Italien; Kilometer af Tunnel boret gennem Sten; alt dyrket Land har Horisont af Sten i hvert Fald til den ene Side. Svejts har usandsynlig meget Stenland — det er helt overraskende i Egnen omkring Basel at have langt til Bjerge, at have Horisont. Og Tysklands store Vidder ender ikke, hvor vi farer forbi, i en cirkelformet Linie, men i afrundede Masser, hvis Konturer er dæmpede af Skov. Danmarks Landskab ender næsten ikke. Paa den lyse Højsommerdag glider det ud i Dis og Lys og Fortoning uden skarp Horisont.

Italien byder Timer ad Gangen — paa den 14 Timer lange Færd fra Rom til Chiasso — paa det samme Landskab, enten er det to Timer Champagne eller fire Timer Bjerge eller en lang Eftermiddag maskindyrket Po-Slette eller en livsalig Morgen mellem Norditaliens Søer og Bjerge Tyskland er ogsaa ens for Timer ad Gangen som Svejts var det, men Danmark er een stor Variation.

Næppe er Grænselandets Flader forbi, før Als byder sine Bakker, sine Hegn og sit Hav, før Fyn lader sine Landskaber veksle med Strand og Skov og Marker og Byer det hele saa tæt paa hinanden, at det synes, som om man har haft ondt ved at faa Plads til alle vore Landskabs-Typer paa saa liden Overflade.

I Italien er Landskabet spredt bebygget; Toscanas ensomme Landgaard med de enlige tre Cypresser paa Højden om det lille Kapel; Po-Landets store, spredte fattoria'er, af Omfang som en lille Koloni; Byerne, kompakte, store, med Domkirke og Raadhus og Paladser og Corso, er skarpt afgrænsede og ligner paa Afstand en Opstilling af Byggeklodser; Tyskland har sine store Gaarde med Tilliggende af Format som et Herred; men Danmark har spredt sine Huse, Byerne gaar, gennem Udflytterkvarterer, Rækkehuse og Kolonihaver, umærkeligt over i Landet. Og ude paa selve Landet ligger Hus nær ved Hus, Gaard nær ved Gaard, og flytter de endelig sammen, er det i smaa Landsbyer med den hvide Kirke og Skolen og det røde Alderdomshjem.

Det slaar mig, at T a g e t er det Element, der mest af alt særpræger det danske Hus.

Italien har sit flade Tag med Terrasse eller sit ganske let skraanende Tag med Tegl, som de brugte dem allerede i Oldtiden: flakte Drænrør, lagt i Rækker og gribende ind i hinanden som Parenteser. Svejts har mere Tag end Mur paa sine Huse; Huset har trukket Kappen op over Øerne og sætter Ryg mod Sne og Lavine. Tysklands

Tage er en Gru af Skiffer eller Tagpap. Farven er fæl, og Vinklen er næsten altid gal, og saa har de en Mani for at klippe Gavlen af, saa Faconen frastøder Øjet.

Straatagets lune Dyne, de gamle røde Tage i Faaborg og Svendborg, de moderne Gaardes veltegnede Rygning er saa hyggelig, saa rar.

Og efter Tysklands Orgier af gule, røde og glaserede Mursten i Striber og Tegninger, er den hvidkalkede Længe med Bindingsværket skøn, som Svejts' hvide Hus med det meget bejtsede Træværk og de grønne Skodder er det; vort hvide Hus er ikke klassisk i Linier og Maal, som det usleste Bondehus i Italien er klassisk; men det er hyggeligt, og det fortæller, at her bor vi i n d e n i Huset, medens Italieneren bor u d e n f o r det og bare sover derinde. Vore Blomster staar indenfor Ruderne, Svejtsereis hænges i Kasser under og over Vinduet udenpaa Huset — hans Hus er til at se paa for Turisten og Vandreren, vort til at bo i.

Men det er M e n n e s k e n e, der alligevel giver den største Forskel.

Tag den Togfører af fire Nationer, der er Ens stadige Rejsefælle; i Italien er han pauvert klædt, men brøsig: Billetter! Kontroll! I Svejts er han bedre klædt og mere Funktionær. I Tyskland er han broget: sorte Bukser, blaa Jakke, rød Kasket, og repræsenterer Reglementet og Paragrafferne. Den danske Tjenestemand er klædt over al Maade godt og solidt, han er ikke numereret, ikke Kuli eller Arbejder i Uniform; han har Revers paa Jakken og personlig Flip med Slips efter hans egen Smag; og den københavnske Politibetjent i den lange Frakke er udstyret som Ministerialembedsmænd i Udlandet; eller har noget Land Postbude (og Postkasser!) saa kønne som vore?

Dertil er han Tjenestemand: han betjener os, hvor den italienske Kollega passer paa os, at vi ikke kritiserer Mussolini og Systemet — hvor den svejtsiske hæver vore Penge og hverken kan eller umager sig for at kunne give os Besked: hvad der ligger udenfor hans Kilometre, interesserer ham ikke — og hvor den tyske er Reglementets Personifikation.

Hvor er vi Demokrater i Danmark! Tjenestemanden er til for v o r Skyld, ikke for Regulativets, og vi ikke for hans. Han er Menneske bag Uniformen, hjælper til Rette, giver Raad — og mens man ikke konverserer Kontrolløren i Italien eller i Tyskland, er det ikke til at slippe for en Sludder med Togfører Petersen; han er lige langt fra at være krybende (han har intet Haab om en 25 Øre, som vilde fornærme ham!) og familiær — han er Menneske!

Jeg maa synge en Lovsang for vore rene, pæne, billedsmykte, lyse og venlige III. Kl. Kupéer. Vi tager Hensyn til III. Kl. Rejsende i en saadan Grad, at mange Linier kun har III. Kl.; i Udlandet er III. Kl. for hine tolererede Fattigfolk, der strengt taget ikke burde rejse, medens »ordentlige Mennesker« sidder paa II. Kl., og I. Kl. er stopfuld af Embedsmænd paa Frikort og hine Turister, der skal logres for.

Jeg mindes i Belgien III. Kl. Vogne med Paaskriften »F o r A r b e j d e r e« — i Arbejdstøj maa man end ikke bruge en almindelig III. Kl., men en, der minder om den gamle tyske IV. Kl. Naar endelig Udlandet tilstræber én eneste Klasse, sker det ved at sænke II. Kl. til III. Kl.s Niveau — vore énklassede Lokalbåner har hævet III. Kl. op til II. Kl.s pneumatisk Læderkomfort, store Udsigtsruder og gode Fjedre.

Den Maade, »bedre Rejsende« anskuer »jævne Personer« paa i vore Tog og paa vore Færger, er ikke misbilligende, men medmenneskelig; Grosserer og Arbejder, Embedsmand og Bonde sidder paa samme Bænk, læser samme socialt og politisk ulidenskabelige Avis, ryger samme Cigar og bærer omtrent samme Tøj; de spiser i samme Restaurant paa Station og Færge; de kommer lige hurtigt op i og ud af Tog; de bliver ens behandlet — og alt dette er begge Parter en Selvfølgelighed, som først slaar En, naar man kommer hjem fra det udemokratiske Europa.

Vor Politibetjent er en Mand, man siger Vittigheder om og til; i Italien spørger man ikke med Carabinieren eller Sortskjorten, og den tyske Schupo eller Brunskjorte indbyder heller ikke til Skæmt; vores er ubevæbnet, de andres har Revolvere, Karabiner, Dolke og Sabler; vores er v o r Funktionær — vel klædt, vel lønnet, vel behandlet af os alle — de andres er Borgernes Overordnede, deres Opsyn, deres Regerings Repræsentant. Derfor sker det ogsaa, at den danske Tjenestemand prøver at hjælpe En over en Uregelmæssighed — forkert Billet, galt Tog, Fejl ved Passet — med Konduite, gaaende ud fra, at man er ude for et hædeligt Uheld; medens de andre derude betragter Uheldet som et forbryderisk Brud paa Lov og Forordning, konstaterer Overtrædelsen og sørger for at faa En straffet eller vist tilbage, til Fejlen er blevet rettet.

Hvor er S m i l e t dødt i Tyskland og Italien (de tunge Svejtsere har aldrig haft let til det!), og hvor er det billigt og hyppigt i Danmark. Vi sidder ikke i et Tog og er N a t i o n og taler om Verden, som er af Lave, og om os selv som en Nødvendighed for Verdens Redning — som man gør i Tyskland.

Og vi sidder ikke og overroser vor egen høje Civilisation og gør opmærksom paa, hvor herligt vidt vi har bragt det — som man gør det i Italien, der først lige begynder at komme med.

Vi g e b æ r d e r os ikke — det vilde klæde os slet at hilse med opstrakt Højre — vi klæder os ikke i Uniformer og gaar ikke med vore Meninger i Emaille i Knaphullet — og vi sværger ikke til et System, som var det Guds Ord. Vi kender ikke til et Partis Overmod i den totale Sejr og til Hykleriet hos Medløberne eller til det dumpe Had, den fælse Rasen hos de Overvundne; vi kender ikke til politisk eller konfessionel Lidenskab.

Lad saa blot Smilets Karikatur være »Grinet«, og Tolerancens være »Ligegladhed«—vi har H u m ø r, og Humøret, som er et Sjælens Overskud, bringer Ligevægt, Nøgtørhed og et let Greb om Tingene; det er den Olie, der ophæver Gnidningen.

Hyggen, det ind ad mod Hjemmet vendte, Variationen, Frodigheden, den jævne Fordeling af Livsgoderne, Almenmenneskeligheden, Jævnheden og Humøret . . er nogle af de Træk, der mest springer En i Øjnene, naar man har været længe nok borte til at se paa sit Fædreland og sine Landsmænd med objektive, næsten udenlandske Øjne.

Og som det lille Hus, Kolonihaven med Danebrogsflaget, Cyklernes Stime og den Hygge, der erstatter de store Linier, faar ens Hjerte til at banke, naar Toget atter kører over dansk Jord — saaledes faar Jævnheden og Medmenneskeligheden, Demokratiet og Civilisationen, Humanismen og Humøret En til at føle, at

Her har jeg Rod,
herfra min Verden gaar!

Stormmaage. *Larus canus*.

JORDSAND.*)

Af CAND. MAG. CHR. G. VIBE.

Ude ved Nordslesvigs Vestkyst, en Mils Vej ud for Hjerpsted, ligger en i almindelige Kredse lidet kendt Ø. Stor er den ikke, men ikke desto mindre kastede tyske Ornithologer tidligt deres Øjne paa den og fik Øen fredet som Fuglereservat. Ved Grænseflytningen i 1920 blev Øen dansk, skønt den ligger sydligere end Nordspidsen af Sild, men Grænsen følger Højerdyb, der henholdsvis løber Syd og Vest for Jordsand. Fredningen er nu overtaget af den danske Stat i Forening med Tønder Amt, og Fredningens Udøvelse er overdraget »Dansk Ornithologisk Forening«, der hvert Aar fra 1. Maj til Slutningen af August ansætter en Opsynsmand herovre. Dennes Pligt er det at værne om besøgende og ynglende Fugle ved at holde Ægsamlere og Krybskytter borte fra Øen. Iøvrigt er det heller ikke tilladt nogen som helst at betræde Jordsand uden skriftlig Polititilladelse, der kun kan gives af Politimesteren i Tønder og af »Dansk Ornithologisk Forenings« Formand.

Jordsand er ikke større, end at jeg ved Højvande kan gaa hele Øen rundt i tyve Minutter. Ret høj er den heller ikke. Ved den

*) Smlgn. Sønd Maanedsskr. 4 Aarg. S. 17

daglige Vandstand hæver den sig næppe mere end 2 Meter over Havets Overflade, og under Vinterhøjvande gaar den meget tit helt under Vand. Værst for Øens Vedkommende er det, naar Vandet lige naar op til Randen, hvor det saa staar og udhugger Siderne og æder sig længere og længere ind paa Øen. Paa denne Maade synker tit store Stykker i Havet; lidt lægges til igen ved Syd- og Østsiden, men det er ikke saa meget.

Sølvmaage. *Larus argentatus*.

I tidligere Tider har Jordsand været landfast og strakt sig meget længere mod Vest, næsten helt ud til List Dyb. Blottet for historiske Begivenheder er Jordsand da heller ikke. Der gaar slet ikke faa Sagn om Meriter fra Jordsand, og et Sted inde paa Kysten skal findes en Bog med Sagn og Fortællinger fra Jordsand,*) men endnu er det ikke lykkedes mig at finde denne.

I List Dyb Vest for Jordsand, var det, at Kong Kristian IV den 16. Maj 1644 slog den svensk-hollandske Flaade, skød en Del svenske Skibe i Sænk og dræbte nogle Hundreder Svenskere. Fire Hundrede af disse skal ligge begravede her paa Øen. Ude paa Flakken mod Nord ses endnu Resterne af et af de sunkne Svenskerskibe stikke op af Sandet.

*) Th. Wulffs Digt ? (Red.)

Ca. 1 1/2 km Syd for Jordsand ligger den saakaldte Skallebanke, hvor der aarlig ikke graves saa faa Tons Skaller. Det er undertiden haendt, at man under Gravningen i denne Banke er stoedt paa Knogler og Benstumper, og usandsynligt er det heller ikke, at disse skulde stamme fra hine Svenskere.

Endnu saa sent som i Begyndelsen af det attende Aarhundrede har Jordsand vaeret bebygget. Nu er den for lille dertil, og det vil

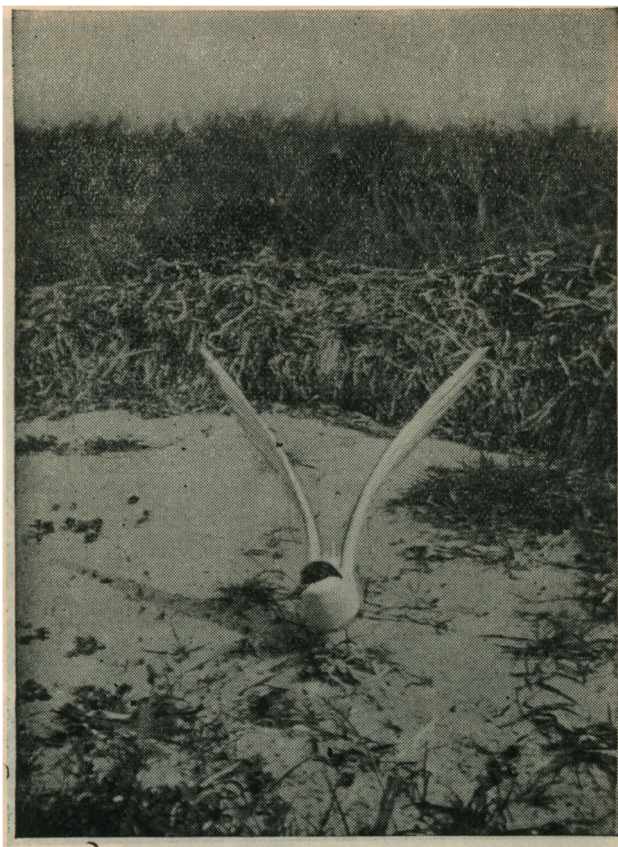
Stormmaage paa Reden. *Larus canus*.

heller naeppe vaere noget Menneske muligt at friste Livet herovre i Vintermaanederne, hvor Forbindelse med Land er umulig.

Opsynsmandens Bolig staar paa høje Pæle i Tilfælde af Stormflod; dog er det sjældent, at Vandet i Sommermaanederne gaar ret højt, men Auguststormene kan tit vaere uhyggelige. Til Øen hører ogsaa en Baad, hvilket er ret nødvendigt, da al Proviant, ogsaa Drikkevand, skal hentes i Land. Under det daglige Lavvande er det ellers ikke vanskeligt at gaa i Land over Flakken, men en lille Smule Blæst gør straks dette umuligt.

Jordsands Fugleliv er ikke rig paa mange Arter, naar Talen er om Ynglefugle, men i Virkeligheden er Jordsand Trækfuglenes Ø. I Tiderne lige efter Fredningen var der en ret stor Terneko-

Io ni herovre, men nu har de store og rovgriske Sølvmaager aldeles Overtaget og holder de andre Ynglefugle nede ved at røve Æg og Unger. Fjordternen og Havternen har i Aar ikke haft Lov til at faa en eneste Unge paa Vingerne, skønt der har været op imod 100 Reder af disse Terner. For Rødben og Strandskade er det næsten gaaet paa samme Maade, kun

Havterne. *Sterna macrura*.

Lærken og Stormmaagen synes at klare sig helt uanfægtet af Sølvmaagerne.

Men Jordsand er som sagt Trækfuglenes Ø. Ved Vaar og Høst haster mægtige Skarer af Gæster fra Nord forbi paa korte Strejftog. Jordsands Flak byder Næring til mange Fuglenæb, og her er der Ro til Rast og Hvile.

Foraarstrækket slutter saa sent som midt i Juni, hvor de sidste Smaaflokke af Ryl er forlader Øen og gaar mod Nord til Ynglepladserne for allerede igen at indfinde sig her i Slutningen af Juli. Rylen er en utrolig rapvinget Fugl, har sjælden Ro paa sig, men haster omkring tidlig og silde for at finde Føde. Samtidig med Rylen eller lidt senere indfinder Kobbersnepperne og

Stormmaage. *Larus canus*.

store og smaa Spover sig, og i Begyndelsen af August er Trækket i fuld Gang. Mægtige Sværme af Ænder, Ederfugle og andre Svømme- og Vadefugle, Dykkere og Styrtedykkere foruden endnu en Mængde Smaafugle søger da Ly under Jord-sand under Højvande.

Det er et Syn, som vel er værd at se, naar Højvandet kom-

mer og driver Fugleskarerne foran sig ind mod Jordsand, hvor der undes dem Fred og Hvile, indtil de med faldende Vande igen lidt efter lidt trækker sig ud efter paa Flakken, hvor Havet har efterladt et rigt dækket Bord.

— Jo, for en Fugleven er Jordsand et Paradis, man bliver aldrig træt af at iagttage Livet herude, for hver Dag, hver Flodbølge byder paa noget nyt, skønt og dejligt, undertiden ogsaa stort og mægtigt, naar Havet rejser sig i sin Vælde og raser omkring den lille græsklædte Ø, der endnu har trodset Havet, men maaske en Dag maa bukke under for ikke mere at rejse sig over Overfladen af Vadehavets Tidevand.

Præstekrave. *Ægialitis hiaticula*.

EN INTERESSANT BELIGGENHED FOR ZOOGEOGRAFIEN.

AF SKAT HOFFMEYER, AARHUS.

Der er sikkert ikke mange, der er klar over, at Slesvig har en i zoogeografisk henseende yderst interessant beliggenhed. Dels er zoogeografi noget, de færreste skænker en tanke; og dels er Slesvigs særlige betydning først erkendt i de allersidste år. Men det hele er så interessant, at det fortjener at kendes af enhver sønderjyde. Jeg er selv kommet ind på spørgsmålet i min egenskab af sommerfugle-samler; det er nemlig for en væsentlig del sommerfugle, der har leveret materialet til vore undersøgelser; og det er sommerfugle-kendere i vore nabolande, som har fremsat nogle af de interessanteste tanker om problemet, — jeg må især nævne Magister Petersen fra Reval og Overlandsretsråd Warnecke fra Kiel.

Men lad os begynde med begyndelsen. Ved zoogeografi forstår man studiet af de forskellige dyrearters geografiske udbredelse. Enhver véd, at Moskusoxen lever i Grønland, men ikke i Danmark; og mange véd, at Ilderen findes i Jylland, men ikke på Sjælland. Derimod tænker de færreste vist på, at mange dyrearters grænser ikke ligger fast; og dog har man måske hørt noget om, at Nattergalen tidligere havde sin nordgrænse ved Aarhus, men i de senere år har skubbet den nordpå til Randerseggen. Der foregår en stadig »Dyrevandring« i vor verdensdel, ikke blot ved pludselige lange strejftog, som når en italiensk sommerfugl bliver fanget på Island, men også (og det er det betydningsfuldste) derved, at en række dyrearter langsomt, men år for år udvider deres omraade,— man fristes til at sige, at de »koloniserer« nye områder ligesom . . . nå, lad os ikke tale om det!

Når vi arbejder på at klarlægge de forskellige dyrearters geografiske vandringer, møder vi bagude en fast grænse for alle undersøgelser, nemlig istiden. Under den var både dyr og planter borte; alt, hvad vi har af dyr og planter, er vandret ind siden den. Men hvorfra? Tidligere havde man regnet med, at istiden skubbede dyrelivet og plantelivet mod syd, så det så at sige trængtes sammen

langs alpernes nordside, i det, der nu er Sydtyskland; da isen trak sig tilbage, skulde dyr og planter saa være fulgt med mod nord igen.

Nyere undersøgelse har imidlertid vist, at dette billede sikkert er forkert. Man bliver mistænksom alene af den mærkelige omstændighed, at arternes antal aftager fra øst mod vest: I østersølandene har de flere sommerfuglearter (f. ex.) end i Sverige, i Sverige flere end i Danmark, i Danmark langt flere end i England. Og mistanken bekræftes ved en omhyggelig og nøjagtig undersøgelse af mange hundrede arters geografiske udbredelse i vore dage. Det viser sig, at hovedsagen i det billede, vi får frem, går ud på at Danmark — groft udtrykt — ikke har sine sommerfugle tilfælles med Italien, men med Sibirien! Den danske dyreverden er langt mere beslægtet med den sibiriske end med den italienske.

Hvordan kan det forklares? Simplethen på den måde, at hovedmassen af de danske arter for det første har haft et »reservat« under Istiden i Ural og Sibirien og for det andet efter Istiden er vandret fra disse egne mod vest. Naturligvis har vi også fået et antal arter sydfra; men hovedsagelig har vor dyreverden en sibirisk rod.

Men hvad har alt dette med Slesvig at gøre? Ja, nu nærmer vi os til det. Paa den store dyrevandring efter Istiden fra øst mod vest kommer arterne nu til Østersøen; den maa de udenom, enten mod nord eller syd. Vi får således to strømme: en nordlig gennem Finland, over Aalandsøerne og ned igennem Sverrige til de danske øer og en sydlig gennem Nordtyskland op igennem Holsten. De to strømme mødes altså i Slesvig.

Man vil ud fra denne teori forstå to ting. For det første, at Sønderjylland mangler en række arter, som man ud fra de ældre teorier synes burde være her. Der er sommerfuglearter, som findes ved Lübeck og i Nordsjælland, men mangler i hele det øvrige Danmark. Forklaringen er den givne: den nordlige strøm er endnu ikke nået længere end til Roskilde, den sydlige endnu ikke længere end til Lübeck.

Men for det andet vil man forstå, at Sønderjylland efter denne teori ligger på et meget spændende Sted! En række dyrearter er stadig på vandring; en zoogeograf har daglig grund til at tænke på Istiden. Og et af de Steder, hvor forskydningen stadig kan mærkes, er selvfølgelig Sønderjylland. En lang række arter har naturligvis fuldendt dette kredsløb; de nord- og sydgaende strømme er forenet og arten udbredt over hele Danmark. Men en hel del arter er stadig på vej. Nogle nærmer sig år for år Skelbækken; andre har allerede

overskredet den. Men det er klart, at det for undersøgelsen af disse forhold vilde have den største betydning, om man fra år til år kunde følge forskydningen i Sønderjyllands dyreliv, ikke mindst for insekternes vedkommende.

Desværre er der så få, der interesserer sig for disse dyr!

EN DEGNE-VOKATION FRA 1767 (1712)

AF SOGNEPRÆST J. HANSEN, HOSTRUP

I Jesu Navn!

Degnen i Hosterup, Christian Martensen, som med de tiltagende Aar mærker, at hans Kræfter og Friskhed tager af, har givet os undertegnede: Præst, Sognefoged, Ottemænd, Jurater og Sogneboere tilkende, at han intet højere Ønske har, end at hans Søn maatte adjungeres ham — medens han endnu er i Live — som Medhjælper og efter hans Død maatte blive Degn i Hosterup Sogn. Samtidig har han bedt os om, at vi maatte være villige til at opfylde dette hans Ønske. Derfor har vi underskrevne Præst, Sognefoged o. s. v. for førnævnte Sogn paa Grund af Degn Christian Martensens imod os beviste venlige og artige Opførsel og tillige af billigt Hensyn til de hos hans Søn Martin Martensen fremtrædende Gaver og Anlæg, forenet med en stille, sømmelig og kristelig Vandel, som jo maa agtes for uundværlige for en fremtidig Kirkens Tjener, ikke kunnet undslaa os at bevilge hans rimelige og venlige Ansøgning.

Vi bevidner herved med vor fælles Underskrift, at vi med vor gode Vilje vælger førnævnte Martin Martensen til at være sin Faders Medhjælper for Livstid og til at være hans Efterfølger i Degnetjeneren i Hosterup; tillige beder vi deres Velbaarenhed, Hr. Konsistorialraad og Provst Petersen herved med sømmelig Ærbødighed at tildele den af os valgte Martin Martensen, som — hvad hans til et Degneembede udkrævede Dygtighed angaar allerede er Deres Højærværdighed bekendt — Stadfæstelse og Bestalling.

Hosterup, d. 10. Juli 1767.

F. W. Eichel, Stedets Præst.

Georg Outzen, Solvig Gaard (vistnok for Solvig Kommune).

Peter Christian Adolph, Jejsing (Sognefoged).

Nicolay Simonsen og Enewald Petersen, Jurater.

Peter Petersen Ellhøft, Jürgen Asmussen, Poul Boysen, Christian Boysen, Anthoni Christensen, Cornelius Hansen, Nis Hansen, Matthias Ottsen og de øvrige Sognebeboere i Sognet, som er opført med Navn i Originalskrivelsen.

Provstens Bestalling.

Førnævnte Kaldelse af Martin Martensen stadfæstes hermed saaledes, at

1) den nu af mig stadfæstede Degn i sit Liv og sin Vandel baade som en Kristen skal vandre for Gud og beflitte sig paa en sand Gudfrygtighed samt ogsaa skal foregaa hele Sognet og i Særdeleshed den hans Undervisning anbetrede Ungdom med et godt Eksempel, derhos

2) skal han stedse møde sin foresatte Hr. Sognepræsten med al Ærbødighed og Lydighed, ogsaa villig følge dennes Raad og Anvisning, hvorledes han bør forestaa sit Embede blandt Ungdommen, deslige

3) bør han udføre de Forretninger, som tilkommer enhver Degn, nemlig at lukke og aabne Kirken, gøre Alteret tilrette og ringe, og gøre alt, saaledes som det efter Stedets Skik og Brug er sket ved hans Fader og dennes Formænd i Embedet. Han skal

4) i egen Person holde Skole baade Sommer og Vinter og ikke unddrage sig herfra, altsaa ikke lade sig afholde af sit Landbrug, men i alt forholde sig i Overensstemmelse med den herom givne Allershøjeste Kongelige Forordning vedrørende Skolevæsenet i Hosterup.

Naar han nu holder sig alt dette efterrettelig, saa skal han i alle Stykker nyde alle de faste Indkomster og Biindtægter, som hans Forgængere med Rette har haft at oppebære og nyde, hvortil Sognet ogsaa vil være villigt.

Saalænge hans Fader lever, har han derimod at lade sig nøje med det, som de er blevet enige om.

Saaledes sket.

Tønder, den 9. November 1772.

B. Petersen.

Bemærkninger til de to Degne-Vokationer:

Chr. Martensen tog første Gang Del i Gudstjenesten i Hostrup Kirke den 13. December 1733. Han blev gift den 9. Juni 1735 med Anna Adolphs. Hans ældste Datter blev gift med Løjtnant Ehnstedt, den tredje Datter med Enevald Petersen, 2 Gaardmænd i Nabolaget. Den ene af de to Sønner giftede sig med en Enke i Rørkær, medens den anden, som blev Faderens Medhjælper, fik en Gaardmandsdatter fra Solderup. Christian M. (en Gaardmandssøn fra Kastrup) døde den 3. August 1785, 78 $\frac{1}{4}$ Aar gl., næppe 8 Aar efter sin Hustru, som blev godt 71 Aar gl. Sønnen Martin var ikke Degn mange Dage efter Faderens Død, da han døde den 15. August 1785, næppe 38 Aar gl., hans Kone var allerede død den 20. Marts 1784, godt 24 Aar gl. — De følgende Degne var: Fader og Søn Nissen, Maasbøl, Petersen Hjeds, Korsemann.

De to Provster, som har udstedt de to Bestallinger, er kendte Mænd: Schrader virkede samtidig med Hans Adolf Brorsen i Tønder, og Balthasar Petersen er jo Seminariets Grundlægger.

(Foranstaaende Degne-Vokation er her oversat fra Tysk).

AARHUUS PRIVATBANK

Hovedkontoret,
Aarhus.

Kjøbenhavn,
Nygade 1.

Udfører almindelige Bankforretninger.

Reserver 17 Millioner.

RIBE STAMPEMØLLE

G. HUSTED CHRISTENSEN

Trælast - Bygningsartikler - Korn og Foderstoffer
Telf. 20 og 320 Kunstgødning - Brændsel RIBE

Anders Lervad & Søn

Askov pr. Vejen

Fabrikation af: Haand- og Kunstvæve med alt Tilbehør, Høvlebænke og Værktøj til Sløjd og Husflid. - Bogbinderværktøj. - Kurvemager-værktøj. - Alt i prima Kvalitet med fuld Garanti og til billigste Priser. Priser paa Forlangende.

GRAM

KØLEANLÆG

for ethvert Formaal.

Brødre i Gram ^{A/S}
VOJENS.

Spare og Laanekassen for Frøs og Kalvsind Herreder.

Kontortid 9-12 & 2-5.

RØDDING.

Banken for Brørup og Omegn.

Aktieselskab.

Kontortid 10-12 & 2-4.

BRØRUP.

BRØRUP-VÆVEN.

Eneste danske Væv, der tilfredsstillende de mange Krav, der stilles af Hjemmevæverskerne. - - - - Forlang Tilbud!

Poul Clausen, Brørup, ^{Leverandør til}
Væveskolen Askovhus.

BRAMMINGE EFTERSKOLE.

Vinterskole: Novbr. - April. Piger og Drengene 14-19 Aar.

Sommerskole: Maj - Oktober for Piger 14-19 Aar.

Alm. Skolefag med Sprog (spec. Engelsk) Maskinskrivning, Stenografi og Musik, (Klaver, Orgel, Violin) Praktiske Fag, Sløjd, Husholdning, Haandarbejde, Vævning og Fritidsarbejde. (Maling Tarso m. m.) Oplysning om Understøttelse og Friplads ydes gerne og Skoleplan sendes.

Forstander K Damm.

Lider De af Hovedpine, Svimmelhed, Træthed, Nervesmerter, eller forsk. andre Sygdomme, prøv da Kirøpraktisk Behandling. - Klinikken i Haderslev, Storegade 68, er aaben fra Kl. 9,30 til 2, undtagen Lørdag. Røntgenfotoografering udføres.

A. M. Wind, Kirøpraktør.

Holsted Spare- & Laanekasse.

Kontortid: Holsted By 10-12 Fm., 2-5,30 Eftm.

Holsted St. Tirsdag, Onsdag og Fredag Fm. 10-12

Føvling hver Torsdag Fm. 10-12.

CHR. FUHR.

Tømrermester & Byggekonulent

Julius Thomsens Plads 2.

Telefon: 3382.

KØBENHAVN V.

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10-12 og 2 4.

VEJEN.

^{A/S} Det Nordiske
Kamgarnspinderi,

Sønderborg.

Den bedste Ledsager er
Kortene fra

Geodætisk Institut

Disse nøjagtige Kort er
uundværlige for

Fodgængere

Cyklister

Motorcyklister og

Bilister

i det hele taget for alle, der
færdes paa Ture i vort Land.

Kortene faas hos alle
Boghandlere.

Spls

Nissens ægte Pumpnickel-Brød

Det er dansk!

Aabenraa Pumpnickelfabrik.

Ribe

Radiatorer

250
PR. BIND

De har savnet det længe — nu har De Raad

Det vigtigste af alle de Værker, der kan gøre Krav paa en Plads i Bogreolen, er det gode, helt moderne Konversations Leksikon. For Leksikonet giver Svar paa alle de Spørgsmaal, De støder paa under al anden Læsning, tilmed et Svar, der er nemt ved Haanden.

Har De hidtil syntes, at et virkeligt godt Leksikon var for dyrt? Saa benyt nu Jydske Tidendes Tilbud,

Jydske Tidende tilbyder alle sine Abonnenter Illustreret Dansk Konversations Leksikon, et stort, helt moderne Standard-Værk paa 24 smukt indbundne Bind, med ægte Guldtryk, ialt ca. 12.000 Sider, med over 10.000 Illustrationer og talrige Farvetavler og nye Kort for den næsten ufattelig lave Pris af Kr. 2.50 pr. Bind, frit tilsendt og leveret med højst et Bind om Maaned. Betalingen opkræves uden nogen ekstra Udgift for Modtageren.

Tegn Abonnement i Dag paa Jydske Tidende, saa De kan blive Ejer af dette smukke Værk. Prøvebind kan ses hos Boghand'erne, der ogsaa modtager Bestilling paa samme Betingelser og til den samme billige Pris.

Bestillings-Kupon.

Uaer tegnede bestiller herved illustreret Dansk Konversations Leksikon, 24 indbundne Bind a 2.50 Kr., frit tilsendt overalt i Danmark. — Betalt tages pr. Postopkrævning ved hvert Bindes Fremsendelse. Subskriptionen er bindende for hele Værket. Jeg er Abonnent — jeg tegner samtidig Abonnement — paa Jydske Tidende for Oktober Kvartal. Jydske Tidende koster Kr. 1.70 pr. Maaned.

Det ikke ønskede bedes overstrøget.

Nye Abonnenter faar Bladet gratis i September.

Navn Stilling

Adr. By

Indsædes til Jydske Tidende, Kolding.

S. M. I.